

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, доцента
Василенко Людмили Михайлівни
на дисертаційне дослідження **Чень Цзяньїн** на тему
**«Методика формування комунікативних умінь студентів України і
Китаю в процесі вокально-ансамблевої діяльності»**,
представлене на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

Актуальність обраної теми

Актуальність представленої праці визначається необхідністю реформування вітчизняної системи вищої педагогічної освіти у відповідності із Законом України «Про освіту», Державною програмою розвитку вищої освіти до 2020 року. Особливого значення набуває проблема якості професійної підготовки майбутніх учителів музики в закладах вищої педагогічної освіти, оскільки рамка їхньої кваліфікації передбачає сформованість у них самостійності, відповідальності та комунікативної здатності.

Цілеспрямований аналіз наукових джерел, критичний підхід до вибору і зіставлення наукових оцінок щодо проблеми формування комунікативних умінь студентів музично-педагогічного спрямування, дозволив дисертантці намітити та аргументувати достатньо широке коло завдань та спрямувати свій дослідницький потенціал у русло можливих шляхів наукового пошуку. Так, дисертантка наголошує, що комунікативні вміння студентів музично-педагогічних факультетів є одним із складників всебічного розвитку особистості у закладах вищої освіти. І це, безумовно, підтверджується у практиці професійної діяльності вчителя музики, оскільки в арсеналі його професійних дій виявляється його здатність до взаємодії, до творчого взаєморозуміння і взаємоприйняття один одного у процесі не тільки соціального співіснування, а й творчої колективної діяльності. Отже, звернення дослідниці до проблеми формування комунікативних умінь студентів України і Китаю в процесі вокально-ансамблевої діяльності, є вельми актуальним, оскільки йдеться не тільки про професійне становлення

конкурентоздатного фахівця, а й про якісні перетворення особистості, від яких залежить ефективність та успішність професійної підготовки майбутніх учителів музики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків

Доцільність вибору теми роботи підтверджує той факт, що вона виконана в межах тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки мистецтва та фортепіанного виконавства факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова: «Зміст, форми, методи та засоби удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музики».

Дисертанткою на високому теоретичному рівні обґрунтовано науковий апарат дослідження, його методологічну і теоретичну основу. Досить вдало підібрано комплекс теоретичних та емпіричних методів, що дозволило Чень Цзяньїн повністю виконати поставлені завдання. Успішне досягнення мети забезпечує й солідна експериментальна база наукових розвідок (три університети) та достатня кількість використаних джерел (187 найменувань).

Аналіз дисертації дає підставу стверджувати про доцільно й концептуально виправдану структуру дослідження, її логічність і спрямованість на послідовне розв'язання визначених наукових завдань, кожне з яких відповідає поставленій меті.

Звертає на себе увагу широта погляду авторки на розкриття основних ключових понять дослідження. Для цього дисертантка піддає аналізу значне коло науково-методичних джерел з висвітлення різних моделей комунікації, а саме: полікультурної, культурологічної, соціальної, соціально-психологічної, психолого-педагогічної та інших. Ґрунтовно подано функції комунікації – естетична, експресивна, конативна, фатична, метамовна, денотативна та інші. Розглянуто різні наукові підходи щодо трактування поняття комунікативні уміння, з'ясування значення їх сформованості для ефективності ансамблевої діяльності, наближаючись, таким чином, до характеристики досліджуваного поняття «комунікативні уміння студентів

України і Китаю в процесі вокально-ансамблевої діяльності», яке автор трактує як здатність особистості до усвідомлених цілеспрямованих дій у встановленні та підтримці успішних взаємостосунків із представниками різних культур у спільній музично-виконавській діяльності.

Грунтуючись на основних позиціях представленого поняття, дисертанткою грамотно визначено його компонентну структуру: мотиваційний, перцептивний, інформаційний, інтерактивний та експресивний компоненти. Кожен з компонентів представлено елементами, які відображають зміст комунікативних умінь, без яких, за поглядами автора, неможливе якісне виконання вокальних творів, налагодження добрих стосунків між студентами різних етнокультур в умовах вокального ансамблю. Так, мотиваційний компонент представлено уміннями визначати потребу, намір та мету співдії; усвідомлювати ідентифікацію себе у взаємодії з іншими.

Перцептивний компонент характеризується уміннями уважно слухати та сприймати вчинки людей з їхньої позиції; приймати власні почуття та почуття інших.

Інформаційний компонент визначається такими уміннями, як чітко та зрозуміло висловлюватися рідною та іноземною мовами, (володіння фаховою термінологією), вести діалог та дотримуватися певного стилю мовлення; використовувати невербальні засоби комунікації; орієнтуватися в етнокультурних невербальних особливостях міжособистісної комунікації.

Інтерактивний блок охоплює уміння встановлювати контакт та налагоджувати зворотній зв'язок, а також визначати власну роль у комунікативному процесі; уміння контролювати власні дії у процесі спілкування з урахуванням фізичних та психологічних меж особистості.

Експресивний компонент забезпечується умінням володіти власним емоційним станом та здатністю психологічно налаштуватися на потрібну ситуацію; володіти виразним мовленням та технікою виконання вокальних творів.

Дисертантка своїм дослідженням довела необхідність формування цих умінь в контексті проблематики дослідження, а саме, з позиції якостей особистості вчителя музики у процесі вокально-ансамблевої діяльності – це відповідальність, надійність й відкрите вираження своєї позиції, думок й почуттів у творчому спілкуванні з іншими на основі поваги до їх позицій та ідей.

Проведений ретельний аналіз сучасного стану розвитку музичної освіти дозволив Чень Цзяньїн обґрунтувати основні педагогічні принципи, що забезпечують ефективність формування комунікативних умінь студентів України і Китаю в процесі вокально-ансамблевої діяльності, а саме: адресності та полісемії інформації; узгодженості дій в контакті; міжкультурної толерантності та партнерської взаємодії. Системне поєднання цих принципів свідчить про неординарний підхід автора до вирішення досліджуваної проблеми.

Наукову цінність становлять розроблені в дисертації педагогічні умови: забезпечення мотиваційної спрямованості вокального ансамблю; забезпечення єдності колективу при збереженні особистих меж студентів; врахування етнопсихологічних особливостей студентів різних культурних традицій; сприяння єдності експресивних проявів студентів при виконанні вокальних творів. Хотілося б зазначити перспективність цих умов для успішності формування комунікативних умінь студентів, оскільки завдяки їм реалізуються вимоги щодо взаємодії у процесі вокально-ансамблевої діяльності особистісного і колективного, чуттєвого і раціонального, культурно-ціннісного та професійно-виправданого.

Цінним здобутком дисертантки слід вважати методи, за яких реалізуються означені умови, зокрема: методи розвитку комунікативного мовлення; методи комунікативної гри; рефлексії та самоконтролю, а також методи сценічної експресії.

Умови експериментальної апробації теоретичних і методичних положень дослідження, його хід та аналіз результатів переконують у

вірогідності одержаних даних (розділ. 3.2). Наголосимо, що застосування Чень Цзяньїн статистичних методів їх обробки гарантує об'єктивність експериментальних результатів. Продуктивність теоретичних положень та дієвість практичних розробок доведені дисертанткою на основі аналізу рівнів сформованості комунікативних умінь студентів України і Китаю в процесі вокально-ансамблевої діяльності за визначеними критеріями та показниками. Позитивним є виявлення стійкої тенденції переходу студентів експериментальної групи від низького до середнього та високого рівнів.

Умотивованими є висновки авторки, які підтверджені вагомими аргументами і відповідають поставленим завданням, викладені чітко й переконливо на достатньому науковому рівні й відзначаються самостійністю і новизною. Отже, можна констатувати, що мета дослідження досягнута.

Оцінка змісту й оформлення дисертації та автореферату

Слід визначити логічну послідовність і наукову обґрунтованість дисертації. Зміст автореферату повно відображає структуру, основні положення, результати та висновки дисертаційної роботи. Не зважаючи на обмежений листаж автореферату, автору вдалося достатньо повно в ньому висвітлити хід і результати констатувального й формувального експериментів, включивши до автореферату рисунки і таблиці.

Результати дослідження докладно викладені автором у наукових статтях та матеріалах науково-практичних конференцій.

Зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Чень Цзяньїн, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та побажання дискусійного характеру.

1. Чень Цзяньїн, у своєму дослідженні ґрунтовно підходить до визначення сутності поняття «комунікативні уміння студентів України і Китаю», в результаті чого трактує його як здатність особистості до усвідомлених цілеспрямованих дій у встановленні та підтримці успішних взаємостосунків із представниками різних культур у спільній музично-

виконавській діяльності. На нашу думку у цьому визначенні бракує дієслова щодо категорії здатність. Тобто комунікативні уміння студентів України і Китаю це здатність до *застосування* усвідомлених цілеспрямованих дій у встановленні та підтримці успішних взаємостосунків із представниками різних культур у спільній музично-виконавській діяльності.

2. В роботі розглянуто як сприймається ансамблеве музикування і яке значення воно має в межах культури України. Проте недостатньо висвітлено інформацію щодо концептуальних позицій науковців Китаю в межах досліджуваної проблеми.

3. У структурі основної категорії дисертантка ретельно розкриває етнопсихологічну специфіку комунікативного процесу українських та китайських студентів. Однак, цей матеріал не знайшов свого належного висвітлення у висновках та в матеріалах автореферату.

4. В методиці Чень Цзіньїн щодо формування комунікативних умінь студентів України і Китаю в процесі вокально-ансамблевої діяльності, привертає увагу її тренінгова програма. Проте, дисертантка зазначає, що така форма роботи передбачає спеціально відведений час та місце (дис. с. 176). У цьому контексті бажано було б автору конкретизувати, в межах яких годин і дисциплін було задіяно цю програму.

5. Опис поетапної методики формування комунікативних умінь студентів України та Китаю в процесі вокально-ансамблевої діяльності бажано було б унаочнити більш докладним висвітленням музичного репертуару, на базі якого розгорталася експериментальна робота і який можна було б внести до матеріалу додатків.

Перераховані зауваження та рекомендації не є принциповими і не зменшують наукової та практичної значущості дисертаційного дослідження Чень Цзяньїн, а також не впливають на загальну позитивну оцінку.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів»

Здійснений аналіз тексту дисертації та автореферату дає підстави для **висновку:**

Дисертаційна робота Чень Цзяньїн «Методика формування комунікативних умінь студентів України і Китаю в процесі вокально-ансамблевої діяльності» є завершеною, самостійною, оригінальною науковою працею, що має вагомe теоретичне й практичне значення для подальшого розвитку теорії та методики музично-педагогічної освіти.

Рівень виконаного дисертаційного дослідження, його наукова новизна та практична значущість, вірогідність висновків, застосовані методи дослідження й обробки результатів експериментальної роботи повністю відповідають стандартним вимогам, зокрема пунктів 9, 11-13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року за № 567 (із змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України за № 656 від 19.08.2015 року), а її автор – Чень Цзяньїн – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методики музичного навчання.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри теорії і методики

музичної освіти та хореографії

Мелітопольського державного

педагогічного університету

імені Богдана Хмельницького

Л. М. Василенко

Підпис Василенко Л.М. Засвідчую
Начальник відділу кадрів Мелітопольського
державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Л. М. Василенко
14.06.2019

